

MUZEUL JUDEȚEAN
DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE
PRAHOVA
BIBLIOTECA

III 1684

N. I. SIMACHE ȘI I. JERCAN

**DATE NOI PRIVIND VIAȚA ȘI OPERA
LUI CINCINAT PAVELESCU**

MUZEUL DE ISTORIE AL JUDEȚULUI PRAHOVA

DATE NOI PRIVIND VIAȚA ȘI OPERA LUI CINCINAT PAVELESCU

N. I. SIMACHE și I. JERCAN

Începuturile epigramei sînt foarte îndepărtate, ea făcîndu-și apariția ca o variantă minoră a elegiei, la vechii greci, prin sec. VII. î.e.n.

La origine însemna „inscripție”, epigrama fiind o scurtă piesă în versuri scrisă pe o piatră (epitaf), pe o operă de artă, pe un obiect oferit în dar etc.

Lui Arhiloh (sec. VII. î.e.n.) îi sînt atribuite cele mai vechi epigrame.

Epigrama cu înțelesul arătat mai sus, cunoaște o înflorire deosebită în epoca războaielor greco-persane (sec. V î.e.n.). Cu timpul însă, se eliberează de scopul ei utilitar, lărgindu-și atît tematica cît și cercul cititorilor.

Perioada alexandrină (sec. III—I. î.e.n.) aduce epigramei un deosebit de mare succes, acum manifestîndu-se în această direcție scriitorii valoroși ca Teocrit și Calimah.

Trecînd timpul, „epigrama și-a pierdut caracterul de epitaf, devenind o armă literară în mîna celor de spirit”¹.

Epigrama cu caracter satiric, așa cum o va cultiva Marțial, se pare a fi inițiată de Alkaios din Messenia² (în jurul anului 200 î.e.n.)

Precursorul genului epigramatic la romani este Ennius, iar maestrul epigramei romane din epoca ciceroniană — Caius Valerius Catullus (84—54 î.e.n.), cel care a introdus în poezia latină metria grecești, necunoscuți pînă atunci la romani.

Opera lui Marțial, adevăratul creator al epigramei satirice, al poantei mușcătoare, încă înainte de apariția ei în volume, s-a bucurat de o largă răspîndire și un deosebit succes.

Ascuțișul epigramelor sale e îndreptat împotriva tuturor nedreptăților, umilințelor, vicilor etc.

„Roma întregă, viața ei trepidantă, plăcerile și mizeriile, rafinamentul intelectual și destrăbălarea imundă, ne sînt oferite în toate detaliile de paginile lui Marțial”³.

Un rol deosebit în formarea epigramei și desăvîrșirea ei, l-au avut francezii Clément Marot, Racine, Corneille, Scaron, Voltaire, germanul Lessing,

¹ „Gînduri și Anduri”, Ploiești, Anul 1, nr. 5, martie 1938, pag. 93.

² „Persius — Juvenal — Martial”: „Satire și epigrame”, Editura pentru literatură, 1967, pag. XXXI.

³ *Ibidem*, pag. XXXVIII.

rusul Pușkin, românii Antioh Cantemir, Cincinat Pavelescu, George Ranetti, Radu D. Rosetti, D. Teleor, I. L. Caragiale, Toma Florescu, Nigram, Cridim, Sofronie Ivanovici, Vero (Leon Wechsler), Giordano (B. Goldner), Horia Furtună, Al. O. Teodoreanu, I. Gr. Periețeanu, Tudor Măinescu⁴ ș.a.

Dintre epigramiștii ploieșteni, notăm pe Ionescu-Quintus⁵, Mircea Ionescu-Quintus,⁶ C. Vasilescu-Plăeșu⁷.

„Epigrama exista în literatura poporului, ca o moștenire a străbunilor noștri“.⁸

Cît despre autorii noștri culți, cu toate că după anul 1900 s-au manifestat ca maeștri ai catrenului și de valoare sensibil apropiată, mai mulți scriitori, socotind după calitatea și cantitatea operei, după eleganța neîntrecută în versificație și spiritul necruțător, maestrul epigramei românești rămîne Cincinat Pavelescu.

CINCINAT PAVELESCU (1872 — 1934)

Artist în cel mai înalt înțeles al cuvîntului, Cincinat Pavelescu, una dintre cele mai reprezentative figuri ale poeziei noastre dinainte și de după primul război mondial, „capul unei adevărate dinastii de scriitori“⁹, s-a născut la 20 oct. 1872, la moșia pămîntească de pe Milcov (Rîmnicul Sărat), unde și-a petrecut anii copilăriei.

După tată (I. Pavelescu — inginer), Cincinat Pavelescu se trăgea din Banul Manta, sftnicul lui Mihai Viteazul, iar după mamă din spătarul Bucșan, cel decapitat de turci la 1596.

Licențiat în drept, merge la Paris spre a-și lua doctoratul, însă literatura l-a cucerit pe deplin, urmînd cursurile mai mult la Sorbona decît la Facultatea de drept.

Înapoiat în țară, intră în magistratură, străbătînd țara în lung și în lat, funcționînd ca magistrat la Marginea (Rîmnicul Sărat, 1899), Brăila (1901), Corabia, Neamț, Rîmnicul Sărat, Snagov, Slănic-Prahova. În 1908 se află la Sinaia, mai apoi la Fundeni, Frunzânești-Ilfov. În 1911, la Constanța, apoi din nou la Sinaia. În 1917 este considerat demisionat din magistratură, cînd este numit într-o delegație ce avea ca scop susținerea patriei la Paris. Aici scoate ziarul „Românul“ și mai apoi „Curierul franco-român“, despre care, după cum mărturisește însuși Cincinat, „Iorga a spus că au adus mare serviciu cauzei noastre“¹⁰.

Tot la Paris, unde se căsătorește cu cîntăreața Alice Viardot-Garcia, mai publică articole în „Le Figaro“ ș.a. și funcționează pe rînd ca muncitor într-o întreprindere ori ca anticar.

⁴ Tudor Măinescu: „Flori și ghimpi“, București, Editura pentru literatură, 1967.

⁵ Ionescu Quintus: „Epigrame“, București, 1931, „Eminescu“ S.A., str. inginer A. Saligny, nr. 2.

⁶ Mircea Ionescu Quintus: „Haz de necaz“ Tipografia Presa Noastră, Ploiești, Colecția Gînd prahovean, 1943.

⁷ C. V. Plăeșu: „Epigrame“, Ploiești, 1928, Tipografia „Voința Prahovei“.

⁸ „Gînduri și vînduri“, Ploiești, Anul I, Nr.5, martie 1938, pag.93.

⁹ „Lucefărul“, nr. 21 (212), din 21 mai 1966, articolul „Cincinat Pavelescu“, de N. Crevedia.

¹⁰ I. Valerian: „Cu scriitorii prin veac, „Editura pentru literatură, 1967, pag. 151.

Cincinat Pavelescu cu fiica sa

Revenit din străinătate, este numit pe rînd la Cluj, Oradea Mare și Brașov, unde a poposit în calitate de procuror la Curtea de Apel, în ultimii șase ani de viață, nefiindu-i dat să ajungă la București așa cum a dorit, tot timpul.

Adevărată fire de poet, Cincinat Pavelescu a dovedit înclinație spre literatură încă de pe băncile liceului, întiile versuri publicîndu-le în „Literaturul“ (1892—95), pe care l-a și condus între 1892—93. Colaborează și la revistele: „Convorbiri critice“ (1907—1908) ori „Falanga“ (seria 1910) ale lui Mihail Dragomirescu, „Flacăra“, „Lumea nouă ilustrată“ (1895), „Luceafărul“ (1906—1912), „Sămănătorul“ (1907), „Viața literară și artistică“ (1907—1908), „Junimea literară“ (1910—1912) ș.a. Mai tîrziu, la Brașov, scoate împreună cu Petru I. Teodorescu, „Brașovul literar“ (1932—1934).

Cît despre opera sa tipărită în volume, aceasta nu este prea întinsă. Au văzut lumina tiparului, în broșuri sau volume, următoarele lucrări: „De la Milcov“ (1889)¹¹, nuvele și poezii, „Solnița“ și „Epave“¹², două piese în proză și piesa în versuri „Saul“¹³ (aceasta în colaborare cu Alexandru Macedonski), „Poezii“ (1900)¹⁴, „Poezii“ (1911)¹⁵, „Epigrame“ (1925)¹⁶ și volumașul de „Epigrame“¹⁷ apărut sub îngrijirea lui Tudor Măinescu, în 1966.

Cincinat Pavelescu a cultivat, după modelul lui Donici și Grigore Alexandrescu, fabula, cu deosebit succes.

Dacă ne referim la poezia sa, lirică prin excelență, aceasta cîntă sentimentul dragostei, în romanețe și cantilene („Romaneț“, „Cantilenă“, „Pentru ochii tăi“), serenade și madrigale („Serenada“, „Intimă“, „Răspuns“, „Madrigal“).

Din ciclul „Sub lampă“, remarcabile sînt: „Se roagă cartea“, „Primăvara“, „Panteism“, „Mamei“ ș.a.

Cincinat Pavelescu a practicat, cum spune Tudor Măinescu, epigrama spumoasă, fără a avea acea adîncime pe care o găsim la Marțial, părintele epigramei. În această direcție el s-a împus prin poanta tăioasă, surprinzătoare, inedită. El este unul dintre cei mai abili și spontani versificatori români.

Cincinat s-a duelat în rime, între alții, cu Radu D. Rosetti, I. Gr. Periețeanu, Radu Cosmin, Trancu-Iași și chiar cu marele I. L. Caragiale, căruia, odată, i-a adresat următoarele versuri:

Iancu Luca Caragiale
Își bea berea cu măsură
Face și literatură,
Însă nu face parale!

„Cincinat Pavelescu a fost un poet popular. Șezătorile literare, la care luau parte cei mai valoroși scriitori ai noștri din vremea aceea, se încheiau

¹¹ „Luceafărul“, nr. 21, (212), din 21 mai 1966, articolul : „Cincinat Pavelescu“, de N. Crevedia.

¹² Ibidem.

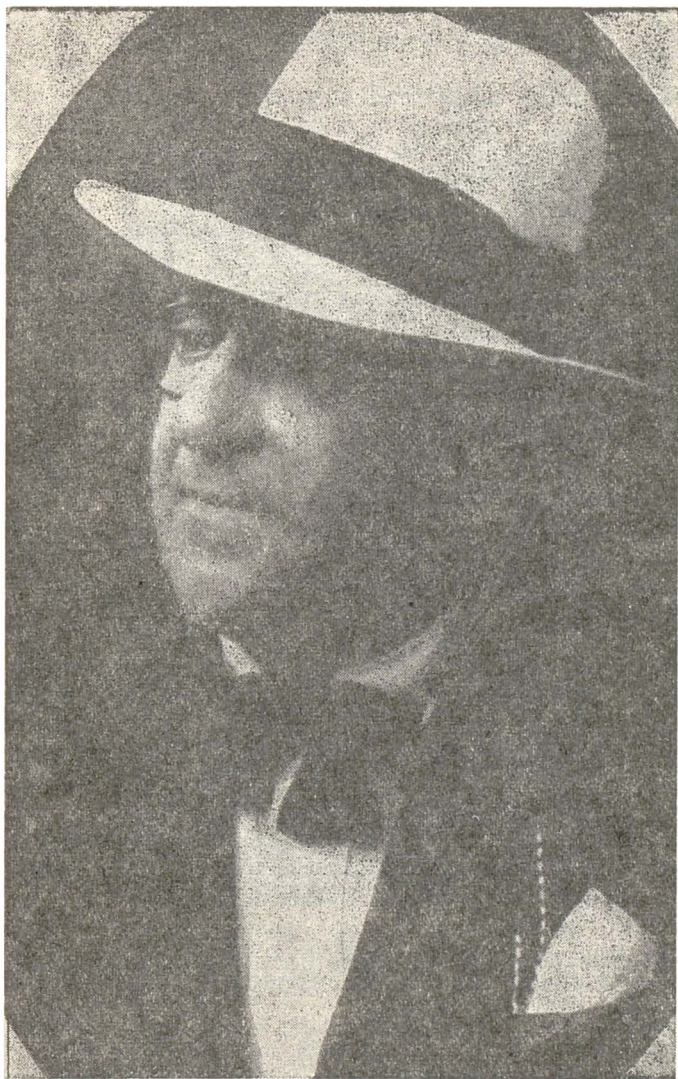
¹³ Ibidem.

¹⁴ Gheorghe Adamescu: „Contribuțiune la bibliografia românească“. Fascicola II, București, Tipografiile Române unite. S.A., 1928, pag. 304.

¹⁵ Cincinat Pavelescu: „Poezii“, Ediția „C. Pariano“, București, MCMXI.

¹⁶ Cincinat Pavelescu: „Epigrame“, „Ramuri“, Institutul de Arte Grafice s.a.(Craiova)1925,

¹⁷ Cincinat Pavelescu: „Epigrame“, Editura tineretului, 1966,

Cincinat Pavelescu în plină maturitate.

totdeauna cu epigramele lui Cincinat, care constituiau plăcerea cea mai mare a publicului”¹⁸.

Cincinat Pavelescu a încetat din viață în noiembrie 1934, lăsînd un gol de care se resimte și azi literatura noastră.

CINCINAT PAVELESCU — INEDIT

Printre documentele constituind moștenirea culturală ce a lăsat Radu Cosmin (N. Tănăsescu),¹⁹ scriitor originar din Craiova, profesor mult timp la Liceul Sf. Petru și Pavel din Ploiești, inspector general al învățămîntului secundar între cele două războaie mondiale, am aflat și unele cu privire la Cincinat Pavelescu.

Între acestea se numără: un caiet manuscris²⁰ cu note zilnice din timpul primului război mondial, în care mai sus amintitul profesor-scriitor ne lasă cîteva știri și despre „regele epigramei românești”, cu care se împrietenise încă dinaintea războiului și pe care adesea îl însoțea în peregrinările sale, o carte poștală²¹, unele fotografii, scrisori etc. Aceste materiale au fost — după mărturia lui Radu Cosmin — mult mai numeroase²², dar s-au înstrăinat ori s-au pierdut cu trecerea anilor.

Materialele acestea sînt urmarea unei prietenii de lungă durată, după cum afirmă Cosmin în august 1936²³ : „Mi-am scaldat sufletul în amintirea ce mă leagă de Cincinat, 30 de ani de adevărată rudenie, frățietate sufletească și spirituală. Am recitat scrisorile primite de la Cincinat din toate colțurile pribegiei lui prin țară sau prin străinătate. Același om, același suflet, același etern copil, alergînd prin toate grădinile vieții ca să prindă fluturii de aur ai imaginației lui fecunde și ai inimei lui vecinic tinere și îndrăgostite de frumos”.

Nu știm exact de cînd datează legătura și prietenia celor doi. Cert este însă, că în 1910—1911, amîndoi se aflau la Constanța. Căci precizează Radu Cosmin: „Mi-l aduc aminte, înainte de războiul balcanic, cum rătăceam cu el pe țărmul Mării Negre la Constanța, în ozonul algelor marine și parcă-l văd furînd valurilor și orizontului larg ritmul și splendoarea nopților pe care el le contempla.”²⁴

„Cincinat Pavelescu — asemeni lui Marțial, n.n.²⁵ — a ajuns să fie cunoscut și popular, mai înainte chiar de a-și fi dat la lumină întiul volum de poezii.

¹⁸ Cincinat Pavelescu: „*Epigrame*”, Editura tineretului, București, 1966.

¹⁹ Ion Jercan, *Radu Cosmin* — comunicare susținută la cea de a IV-a sesiune științifică a muzeelor, București, 6—7 februarie 1968.

²⁰ Caietul manuscris nr.1 (15 noiembrie 1916—17 ianuarie 1917) al lui Radu Cosmin, aflat în prezent în colecția Bucur — Burileanu, București, str. Nuferilor nr. 95.

²¹ Carte poștală din data de 21 ianuarie 1930, trimisă de Cincinat Pavelescu lui Radu Cosmin. În original la familia Horia Pipoș, București, str. Dr. Teohari, nr.30.

²² „Pămîntul”, Anul V, nr.143, din 23 august 1936, articolul „Cincinat Pavelescu”, de Radu Cosmin.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Persius, Juvenal, Marțial, „*Satire și epigrame*”. Editura pentru literatură, 1967, pag. XLI.

**Scriitorul Radu Cosmin – prieten apropiat
al lui Cincinat Pavelescu.**

Dar ce îi păsa poetului că n-avea încă o singură carte, când poeziile lui făceau ocolul țării — știute pe de rost de acei ce le auzeau sau le citeau în vreo revistă, și repetate din gură în gură, multe din ele fiind puse în muzică — iar epigramele-i scînteietoare de spirit și cu «*pointe*» fine, aveau darul să descreețească frunțile, cu șfichiurile lor arzătoare și niciodată de rînd sau tri-viale²⁶.

Este curios, dar bine cunoscut că extrem de popularul autor de epigrame, fabule, serenade și madrigale, romane și cantilene nu a reușit să-și publice în timpul vieții decît cîteva cărți între care un volum de poezii în 1911²⁷ și altul de epigrame în 1925²⁸. Aceste volume s-au tipărit numai datorită unor prieteni ai poetului.

Așa stau lucrurile cu volumul de poezii din 1911, cunoscut sub numele de „ediția Pariano“.

În articolul intitulat „Apel către admiratorii lui Cincinat“, publicat în ziarul „Universul“, anul al 58-lea, nr. 332, de sîmbătă 6 decembrie 1941, p. 2, Cosmin relatează că s-a aflat invitat în vara anului 1910, împreună cu Cincinat Pavelescu la masă la prefectul Constanței, Costică Pariano, și „Cînd la sfîrșitul mesei, într-o fierbinte închinare pentru marele meu prieten am spus că Cincinat cu toată faima lui, nu-și are încă volumul tipărit, nici nu se găsisse încă mult așteptatul Maecena, inimosul prefect, bătrînul Conu Costică Pariano s-a sculat, a scos cinci hîrtii a o mie lei și le-a oferit poetului, adăogînd: Eu voi fi acela care-ți voi tipări volumul. Suma aceasta e pentru întîiele cheltuieli. Restul va veni la timp!“

Am relatat această întîmplare în credința că este mai puțin, sau aproape necunoscut astăzi, rolul lui Radu Cosmin și al lui C. Pariano în publicarea primului (?) volum de poezii al lui Cincinat Pavelescu.

În mai înainte amintitul volum manuscris (Caet nr. 1 — 5 noiembrie 1916—17 ianuarie 1917) al lui Radu Cosmin, întîlnim date care se referă la prietenul său Cincinat și în jurul acestuia la Petre Locusteanu, Ion Minulescu, Mavrody și alții.

Din aceste note zilnice reiese—cum se va vedea—situația grea în care se aflau scriitorii, artiștii, oamenii de cultură în general — alături de masele populare, în timpul primului război mondial,

„Cincinat mi-a dat întîlnire între 2—4 la cenzura din Palatul Poștelor... L-am găsit într-o odaie la al 2-lea, la cenzura telegramelor.. între iluștri tovarăși de muncă (zece, cincisprezece telegrame pe zi). Locusteanu... inevitabilul și valorosul P. Locusteanu! profesorul univ. Lalescu cu înfățișarea de miel blajin lăptos untdelemnii — profesorul Lazăr — și un al patrulea necunoscut.

Bine Cincinat, tot lîngă Locusteanu te găsești? Unde mă învîrtesc de individul ăsta dau. Și aici îl găsești!

Perfect tip de arivist intelectual!

Dar Cincinat, care a încasat multe bancnote de la Locusteanu de pe vremea cînd era cu sacul cu poante la Flacăra și chiar după ce... a fost mă-

²⁶ „Pagini alese din scriitorii români, nr. 207. Cincinat Pavelescu „Poezii“. Cartea Românească. 16/LV/1926, pag.1—2.

²⁷ Cincinat Pavelescu, *Poezii*, Ediția „C. Pariano“, București, MCMXI.

²⁸ Cincinat Pavelescu, „*Epigrame*“, Ramuri, Institutul de Arte Grafice s.a.(Craiova). 1925.

turat de la Flacăra pentru a scoate ziarul lui — Cincinat bănuiesc mai mult dintr-un sentiment de recunoștință financiară... îi ia partea!

Adică de ce Locusteanu ar merita mai puțin să fie la cenzură decît Mavrody.. absolut incult, care l-am văzut conducînd Viitorul, apoi director general al Teatrelor — și azi șeful cenzurei la Iași?!

În timpul acesta apare Minulescu... marele Minulescu — „toujours bon enfant“... și Locusteanu care se plimba grav ca o excelență prin cabinetul cu ușile deschise prin fața a vreo 6 dactilografe durdului... luînd de braț pe Cincinat — ca Mefistofeles pe Faust, l-aruncă în brațele lui Minulescu spre a-i trimite(e) direct la Banca Moldovei! Bietul Cincinat! bieții boemi! în vecinic(ă) explorare a meschinului franc.. semnînd eternele poliți... sub protecția și girul eternului Locusteanu!

L-am întîlnit o jumătate de oră după aceasta pe Cincinat cu Minulescu eșînd și de la Banca Națională!

Bietul Cincinat și-a adus după el și pe Marie și fetița.. și pe Ionel.. apendicele lui și-n viață ca și-n poezie, familia lui, corvoada lui... și poate fericirea lui“...

Importanța acestor mărturii din caietul de note al lui Radu Cosmin crește, dacă ne gîndim că ele au fost scrise în fiecare zi, așa cum s-au petrecut, și nu după trecerea anilor, din aducere aminte. Însemnările au deci valoare de document.

O confirmare a afirmației lui Radu Cosmin că s-a aflat într-o amplă corespondență cu Cincinat, acesta trimițîndu-i vești „din toate colțurile pribegiei lui prin țară sau prin străinătate“ este și scrisoarea (cartea poștală) trimisă lui Radu Cosmin la 2 ianuarie 1930. Scrisoarea nu cuprinde ștampila poștei, de asemenea nu conține adresa expeditorului ci numai semnătura acestuia, rezultînd deci că i-a fost trimisă prin cineva.

Conținutul scrisorii este în nota obișnuită la Cincinat: să transmită buna dispoziție amicilor săi. Iată textul respectiv:

2 ianuarie 1930

Dragă Radule,

Îți trimit această față frumoasă (pe verso la această c. p. se află chipul unei femei tinere, n. n.) ca să-ți ureze pentru mine an nou fericit și tot felul de succese, începînd cu cele amoroase.

Ce scrii tu? Eu am multe să-ți povestesc. Sper să vin în curînd în București. Scrie-mi ce faci și cum ai petrecut sărbătorile.

Te îmbrățișez. Al tău,

Cincinat

Și din această scrisoare desprindem speranța scriitorului Cincinat Pavulescu de a veni în București, între confrății săi de litere.

Numărul mare al celor care au scris sau au vorbit despre Cincinat Pavulescu cu ocazia aniversării, a morții sale sau în alte ocazii este edificator în direcția popularității autorului epigramelor. Astfel, s-a scris în „Brașovul

literar",²⁹ „Universul”³⁰ „Gazeta femeii”,³¹ „România muzicală”,³² „Drapelul”³³, „Gînduri și rînduri”,³⁴ „Timpul”³⁵, „Pămîntul”,³⁶ „Lucea-fărul”³⁷, „Cronica”³⁸ „Scînteia tineretului”³⁹ ș.a.

Despre el și-au încercat condeii: Radu D. Rosetti,⁴⁰ Eugen Lovinescu,⁴¹ I. Gr. Periețeanu,⁴² I. Valerian,⁴³ D. Panaitescu-Perpessicius,⁴⁴ G. Călinescu,⁴⁵ Cezar Stoika,⁴⁶ Tudor Măinescu,⁴⁷ Ilarie Chendi,⁴⁸ Gr. Tăușan,⁴⁹ D. Ciurezu,⁵⁰ Horia Oprescu,⁵¹ P. I. Teodorescu,⁵² M. Dragomirescu⁵³ etc. etc.

Radu Cosmin, ca și I. Gr. Periețeanu, Radu Rosetti și alții care au cunoscut mai îndeaproape pe Cincinat, convins de valoarea operii acestuia și indignat că nu a fost așezat în istoria literaturii române la locul ce i se cuvine, a încercat — după posibilitățile lui — să repare această greșeală. Ca să-și atingă scopul publică articole, vorbește la radio, ține conferințe în public, strînge materiale, alcătuieste un material despre Cincinat pentru o antologie literară etc.

Aflăm aceasta și din conținutul a două scrisori,⁵⁴ primite de la Petru I. Teodorescu „profesor la Seminarul Central București, critic de substanțială cultură” — cum îl numește Gabriel Drăgan — care a redactat împreună cu Cincinat Pavelescu revista „Brașovul literar” 1932—1934, și a publicat în volum judicioase studii critice: *Cronici literare* — Brașov, 1935.⁵⁵

²⁹ „Brașovul literar”, Nr. 4—5, din 26 noiembrie 1932.

³⁰ „Universul”, Anul al 53-lea, Nr. 332, marți, 1 decembrie, 1936.

³¹ „Gazeta femeii”. Anul IV, Nr.31—32, din 15 noiembrie 1935, p. 3.

³² „România muzicală”, Anul I, nr.1—2, Sept.-oct. 1937, p. 4.

³³ „Drapelul”, Anul III, nr. 324 din 19 ian. 1946, p. 1—2.

³⁴ „Gînduri și rînduri”, Pliești, Anul I, martie 1938, p. 93—100.

³⁵ „Timpul”, Anul VI, 24 ian. 1942, p. 2.

³⁶ „Pămîntul”, Călărași, Anul V, Nr.143, 23 august 1936.

³⁷ „Lucea-fărul”, Nr. 21(212), 21 mai 1966

³⁸ „Cronica”, Anul II, Nr. 31 (78), 5 august 1967, p. 8.

³⁹ „Scînteia tineretului”, Anul XXII, seria II-a, Nr. 5466, joi, 15 decembrie 1966.

⁴⁰ Radu D. Rosetti „Eri”..., Editura Universul, S.A., București, 1943, p. 225—235.

⁴¹ Eugen Lovinescu, „*Istoria literaturii române contemporane*” III (II), Evoluția poeziei lirice. Editura „Ancora”, S. Benvenisti Co., București, 1927, p. 210—214.

⁴² „Universul”, Anul al 55-lea, nr. 245, 9 sept. 1938

⁴³ I. Valerian, „*Cu scriitorii prin veac*”, E.P.L., 1967, p. 148—153.

⁴⁴ D. Panaitescu Perpessicius, „*Mențiuni critice*”, Seria I, Editura literară a Casei Școalelor, București, 1928, p. 152—155.

⁴⁵ George Călinescu, „*Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*”. Buc., Editura regală pentru literatură și artă, 1941, p. 575—576.

⁴⁶ Cezar Stoika, „*Cincinat Pavelescu*” 1938;

⁴⁷ Cincinat Pavelescu, „*Epigrame*”, Editura tineretului, 1966.

⁴⁸ „Viața literară și artistică”, Anul I, Nr. 38/1907.

⁴⁹ „Brașovul literar”, Nr. 4—5, din 26 noiembrie 1932.

⁵⁰ Ibidem.

⁵¹ Ibidem.

⁵² Ibidem.

⁵³ Mihail Dragomirescu, „*Critică*”, Vol. II., Editura Casei Școalelor, 1928, p. 281.

⁵⁴ Scrisorile se află în colecția Bucur-Burileanu, București, str. Nuferilor, nr.95.

⁵⁵ Gabriel Drăgan, „*Istoria literaturii române*”, Editura „Cugetarea”, S.A., 1946, p. 569

Drago Radule
Mi tremur aceste fete frumoase ce s'nti mi se
pentru mine, un nou ferit si lat
de mare, incipand in cele frumoase
ce scrii tu? In un munte ce
foreste. Sper sa vii in urmasia
dinurats. Dar mi se face si unde
cum si potenta delectare
In muntelui si
Cincinat

Fotocopie de pe una din multele scrisori trimise de Cincinat Pavelescu prietenului său
Radu Cosmin.

Scris pe volumul oferit
somerii Mari'anei Li'voda
Volumul acesta de sabie
Scris cu sange, ghimpe si fire
Sub ochii tai se va preface
In focuri parfumate de miere
Tare cand de gura ta vorbete
aceste versuri si-or lua s'braul
Spre alte lecturi mai fericite
Va plechi atunci si oretorul

Fotocopia unei dedicații a scriitorului Cincinat Pavelescu,
copiată de o persoană neidentificată pînă în prezent de noi.

Pentru interesul ce prezintă, le dăm în ordine cronologică:

18 Aug. 1936.

Iubite

Domnule Cosmin

În ce cuvinte să-ți prezint scuze — umile și afectuoase — pentru întârzierea cu care îți trimet portretul lui Cincinat? Să-ți spun că am fost și sunt foarte ocupat, deși în vacanță, este prea puțin! Să renunț la scuze, înțelegînd înțelepciunea proverbului franțuzesc „qui s'excuse, s'accuse!” și să-ți spun francamente: am fost un tembel, dragă Cosmin și am dat rînd zilelor. Nu știu cum să ies din încurcătură. Totuși este o cale: trimiterea fotografiei însăși — și ca să repar într-o măsură oarecare efectul afectiv al unei așa de mari întârzieri, — ca o amendă onorabilă — îți trimet volumul meu „Cronici literare” despre care ai auzit, poate, vorbindu-se.

Îți strîng mîna cu deosebită și aleasă prietenie.

Al duminică

P. I. Teodorescu

Sumedrea

Brașov

P.S.

A propos! Ce ar fi dacă alături de această fotografie, pentru ca să te scutesc de cheltuială, ți-aș trimite clișeul însuși al lui Cincinat?

Dar te rog un lucru: păstrează-l să nu se piardă și înapoiază-mi-l”.

P.I.T.

Cea de a doua scrisoare este o carte poștală, expediată din București și se referă tot la Cincinat:

21 august 1936.

București

Iubite domnule Cosmin,

Înainte de a pleca din Brașov către capitală, de unde îți scriu, mi-am făcut plăcerea — vai! cu cîtă întârziere! — de a-ți trimite fotografia lui Cincinat, clișeul lui în zinc și o carte, totul în colet poștal.

Sper că le vei fi primit și vei fi fost așa de drăguț să-l ierți pe Petruș Teodorescu pentru zăbava lui peste orice răbdare.

Cu admirație și cu dragoste,

P.I.T.

Un rezultat imediat și totodată un succes al apelului făcut în 1941 de către Radu Cosmin, prin ziarul „Universul”, îl constituie scrisoarea trimisă acestuia la 10 decembrie 1941, de către mitropolitul Ardealului, Nicolae Bălan.⁶⁶

ARHIEPISCOPIA
ORTODOXĂ ROMANĂ
De Alba Iulia și Sibiu

D. sale domnului

RADU COSMIN

București
Parcul Vatra Luminoasă
Strada I. Nr. 265

Înainte cu 10 ani — în octombrie 1931 — regretatul poet Cincinat Pavelescu, de la a cărui moarte s-au împlinit 7 ani, fusese oaspele meu la Schitul Păltiniș din munții Sibiului.

Cu acel prilej, a improvizat mai multe epigrame, pe care le-a scris personal, pe filele albe ale exemplarului nr. 200 din volumul său de „Epigrame” apărut la editura „Ramuri” din Craiova /fără dată/, proprietatea mea, și pe o carte poștală ilustrată care o păstrez.

Văzînd apelul dvs. apărut în ziarul „Universul” Nr. 533 (?) din 7. XII. a.c./, vă trimitem sub./ o copie a acestor epigrame inedite, pentru a le utiliza în scopul arătat în apel.

Cu arhieresti binecuvîntări

Nicolae

Arhiepiscop și mitropolit.

Sibiu, la 10 Decembrie 1941

Reproducem în continuare copia epigramelor și a dedicațiilor care, se pare, că cel puțin în parte abia astăzi ating scopul arătat în mai înainte menționatul apel.

“În volumul nr. 200 „Epigrame” de Cincinat Pavelescu (Craiova, „Ramuri”, f.a.), aflător în Biblioteca Mitropolitană din Sibiu, autorul a adăugat în 1931, în cursul unei vacanțe petrecute la schitul Păltiniș, următoarele epigrame inedite (și dedicații inedite, n.n.):

Dedicație: Omagiu de respectuoasă iubire și admirațiune Înalț prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Ardealului, în amintirea ceasurilor neuitate din Schitul său patriarhal de la Păltiniș”

Cincinat Pavelescu

6 oct. 1931

⁶⁶ Scrisoarea, în original, se află în colecția Bucur – Burileanu, din București, str. Nufetelor, nr. 95.

Epigrame inedite:

*Lui Ionel Brătianu al cărui tată fusese
amestecat în complotul contra lui Cuza
iar el fusese iubit de 3 prințese:*

Așa se vede c-a fost scris
În cartea astei vițe
Bătrînul să răstoarne domni,
Iar fiul său domnițe.

C.P.

Altă dedicație: nr. 200, Exemplarul Înalt Prea Sfințitului Mitropolit N. Bălan. „Cu cea mai smerită supunere și devotament.“

1931.

Cincinat Pavelescu

La epigrama LV a fost adăugată partea a III-a. Iat-o!

III

Ca tînăr ne băgai în d... (raci)
Vorbind cînd se cădea să taci
Azi matur te mai cumițești
Și taci cînd trebuie să vorbești.

C.P.

/Epigramele LIV și LV sînt adresate lui Făgețel (= Mărunțel).

Volumul „Urzici“ de I. Periețeanu.

La piață nu ști ce să zici:
Cînd ceri spanac îți dă urzici
La librărie, tot un d...: (drac)
Cînd ceri *urzici* îți dă spanac.

C.P.

În legătură cu epigrama XI (capitolul „Inscripții“), autorul îmblînzește spusele sale tipărite adăugînd cu condeiu:

„Acest volum a fost oferit unui înalt prelat, ca o compensație pentru cei lipsiți de duh care s-au bucurat de gratuitatea acestui volum fără s-o merite“.

C.P.

Epigrama XI la care se referă N. Bălan și care ne ajută să înțelegem mai bine rîndurile citate, este următoarea:

ARHIEPISCOPIA
ORTODOXIA ROMANA
DE ALBA-IULIA SI SIBIU

66

Sl. 18072

DSale Domnului

La adresa de la adresa scrisorilor

Radu Cosmin

Eucuresti.

Parcul Vatra Luminoasa,
Strada J. Nr. 265.

Inainte cu seca ani - in Octombrie 1931 - regretatul poet Cincinat Pavelescu, dela a cărui moarte s'au implinit septe ani, fusese oaspele meu la schitul Paltinis din muntii Sibinului.

Cu acel prilej, a improvizat mai multe epigrame, pe cari le-a scris personal pe filele albe ale exemplarului Nr. 200 din volumul sau de "Epigrame" apărut la editura "Ramuri" din Craiova / fard dată /, proprietatea mea, si pe o carte postala ilustrată pe care e pictura. -

Versand apelul D'voastre apărut in ziarul "Universul" /Nr. 523 din 7.XII.a.o./, va trimit sub./ o copie a acestor epigrame inedite, pentru a le utiliza in scopul aratat in acel apel.

Cu arhieresti binecuvantari.

S i b i u, la 10 Decembrie 1941.

Arhiepiscopul Mitropolit.

Fotocopie de pe adresa Arhiepiscopiei Ortodoxe Romane de Alba Iulia și Sibiu, privitoare la unele lucrări ale lui Cincinat Pavelescu.

O strig s-audă tot văzduhul!
Acest volum de epigrame
N-o să-l dau gratis nici la dame
Ci doar săracilor cu duhul.

*Lui Horia P. Petrescu, pe cînd citea o
fabulă orientală cu măgarul.*

Pe cînd Horia citește
Cu măgarul *istoria*.
Tare i se potrivește
Însu-și lui „alegoria“.

C.P.

Pe o carte poștală, vedere de la Sanatoriul Păltiniș, maestrul a scris:

Iartă-mă, Înalt Prea Sfinte
De mai scriu două cuvinte.
Dar aş vrea să fiu ermit
Şapte ani în acest schit.

5 octombrie 1931

C.P.

În afară de scrisoarea lui N. Bălan, tot în același lot de materiale Cosmin, am mai putut descoperi o foaie ⁵⁷ de hîrtie avînd pe una din fețe notate două strofe, iar pe cealaltă alte două strofe constituind o dedicație.

Din cele două epigrame(?), prima poartă semnătura lui Radu Cosmin, cealaltă, pe a lui Cincinat.

Definiția epigramei a fost dată tot de Cincinat. După mărturia lui I. Valerian, Cincinat Pavelescu a numit „Epigrama... un fulger scurt, o scăpărare din cremene cînd o izbește amnarul. Ea se naște din ciocnirea împrejurărilor neprielnice cu durerea sau revolta scriitorului“ ⁵⁸

Definiția epigramei ⁵⁹ a dat-o Cincinat și mai răsopicat în următoarele versuri:

Epigrama ascuțită
Soră bună e cu scrima
Căci și în ea poetul luptă
Cu ideea și cu rima.

Pe verso la foiața cu epigramele menționate au fost notate alte două strofe care constituie mai mult o dedicație scrisă pe volumul oferit doamnei Marioara Livoda (?). Le reproducem cu exactitate.

⁵⁷ Foaia se află în colecția Bucur – Burileanu, București, str. Nuferilor nr. 95.

⁵⁸ I. Valerian, „Cu scriitorii prin veac“, Editura pentru literatură, 1967, p. 148–153.

⁵⁹ Cezar Stoika, „Cincinat Pavelescu“, Chișinău, 1939

Volumul acesta de Satire
Scrise cu sînge, ghimpi și fi (e) re
Sub ochii tăi se va preface
În faguri parfumați de miere.

Iar cînd de gura ta rostite
Aceste versuri și-or lua sborul
Spre alte lumi mai fericite
Va pluti atunci și autorul.

Credem că dedicația a fost scrisă pe volumul de „Epigrame” editat de Cincinat Pavelescu în 1925. De altfel și data de pe verso vorbește de luna decembrie 1925. Dacă este așa atunci, primul vers al dedicației vine să lămuirească definiția epigramei dată de Cincinat în câteva ocazii.

De aici desprindem ideea că el considera epigrama ca o armă de luptă pe calea scrisului, ca o satiră, căci el numește volumul acesta „Satire”.

Paternitatea acestei dedicații nu poate fi atribuită lui Radu Cosmin, pentru că volumul său de „Satire” tipărit în 1916⁶⁰ și reeditat în 1919⁶¹ se epuizase de mult.

Din cercetările ce am întreprins pînă acum reiese că cel puțin unele din epigramele și dedicațiile aflate în discuția noastră cît și scrisorile înserate în lucrare nu au văzut pînă azi lumina tiparului și de aceea le-am adus în atenția specialiștilor și a publicului sperînd că vom putea contribui cu ceva la cunoașterea vieții și operii lui Cincinat Pavelescu. Am făcut aceasta și din convingerea că aproape toate aceste creații pot sta alături de cele mai bune dintre epigramele publicate de ilustrul nostru poet, cît a trăit.

Datorăm acest material în mare măsură lui Radu Cosmin care a lansat amintitul apel, cît și mitropolitului Ardealului Nicolae Bălan, om de cultură care a răspuns imediat.

Toate aceste acțiuni întreprinse de Radu Cosmin și de alții pe linia reconsiderării operei lui Cincinat Pavelescu, pornesc din convingerea că acesta nu este numai un mare epigramist ci și un distins poet român, ale cărui coordonate de bază sînt spontaneitatea și strălucirea versificării.

Așa, de exemplu, la un anumit moment aflîndu-se într-o călătorie pe apă, comandantul vasului i-a propus o serie de rime, provocîndu-l să-și dovedească măiestria.

Poetul a improvizat pe loc următoarele versuri care stau ca o mărturie vie a acestor excepționale însușiri ale poetului:

Pe Paquebotul România *Improvizată 1906*
Constantinopol — Constanța

O de-aș putea s-ajung la *nemurire*
Cu versul meu sonor ca un *cristal*

⁶⁰ Radu Cosmin, „Satire”, Buc. 1916

⁶¹ *Ibidem*, 1919.

Să fiu cugetător ca	<i>Blaise Pascal</i>
Și toți să mă citească cu	<i>uimire</i>
Cînd va sosi al morții ceas	<i>fatal</i>
Să simt și eu o clipă de	<i>iubire</i>
Că m-a îmbătat cuvîntul sfînt	<i>orbire</i>

Șoptit de o frumoasă-n	<i>carnaval</i>
Dar voi muri, obscur ca un	<i>microb</i>
Chiar tu, poet, ce-ai fost apururi	<i>rob</i>
Iubirea plină de	<i>melancolic</i>
Mă voi prăji în iaduri pe un	<i>rug</i>
Pe cînd din cer blajin	<i>Sf. Ilie</i>
Îm-va erta prostiile ce	<i>îndrug</i>
Amicului căpitan comandor Tăutu	

Cincinat

Cu drept cuvînt, scriitorul Radu Cosmin pe care îl lega de Cincinat o prietenie de 30 ani, putea spune într-o conferință rostită la Radio la 30 noiembrie 1941, cu prilejul împlinirii a 7 ani de la moartea poetului: «Cincinat Pavelescu trebuie prețuit pentru strălucita lui poezie lirică, plină de noblețe, de simțire și de măiestrită muzicalitate cerească.

Pe adevăratul Cincinat trebuie să-l cauți în creația lui lirică...

Cincinat e poet prin excelență. Lira lui poartă blazonul olimpic. I-a fost dăruită de Apolo, zeul poeziei.

Cincinat Pavelescu rămîne un Benvenuto Cellini al versului românesc. Poezia lui Cincinat Pavelescu e un blazon de înaltă noblețe, un îndreptar de artă și o mare avere culturală și națională. A fost premiat cu premiul național de poezie.

Dar Cincinat, cel adevărat și proteic, nu e numai în unicul și vechiul său volum de poezii sau în micul volum de epigrame ce a putut publica fiind în viață. El și-a risipit de-a lungul tuturor drumurilor vieții tot geniul său științietor în improvizatii uimitoare de lirism sau de ironie. Dedicatiile lui pe volume de versuri sau pe volume dăruite din vasta și aleasa lui bibliotecă atîtor prieteni boemi sau mării zilei, și în deosebi nenumăratelor muze care i-au înflorit pașii vieții cu mireasma și frumusețea rozelor dragostelor lui.

Qui ont veçu ce que vivent
les roses

L'espace d'un matin...

Toate aceste dedicații și improvizatii ar putea face o serie de volume inedite în care cu adevărat am regăsi cu toții pe marele, pe științietorul, pe neuitatul nostru prieten“.

Aceleași păreri le au și alți reprezentanți ai culturii noastre. Spre exemplu, Radu D. Rosetti are convingerea că: „Cu Cincinat Pavelescu omenirea pierde pe unul din cei mai talentați epigramiști ai ei — nu este o exagerare, desfid să se găsească în literatura vreunui popor versuri de genul acesta supe-

Cincinat Pavelescu într-un grup de scriitori.

rioare a lor lui (plus cantitatea) — iar România un poet al cărui nume va rămîne în cartea ei de aur”⁶².

I. Gr. Periețeanu, epigramist valoros, afirma: „Trebuie să înceteze odată primatul bardului Cincinat jucîndu-se cu rima. Poetul o ia înaintea omului de lume. Și e păcat că pînă astăzi nimeni n-a stăruit îndeajuns asupra acestui aspect serios al poeziei sale, de o superioară valoare artistică. Panteism, Impresii de toamnă, Mamei, Legile eterne, Sonetele, Avatar, sînt realizări în care limba e parcă străluminată de arderea sufletului.”⁶³

Făcînd recenzarea volumului de „Epigrame” apărut în 1925, D. Panaitescu—Perpessicius, parcă vrăjit, cu greu se poate menține în limitele criticii. Furat de frumusețea fiecărei piese ce alcătuieste volumul, exclamă: „Și evident n-am termina, citînd, dacă ne-am lăsa tentației. N-am termina spre bucuria autorului, a lectorului și a noastră. Cum însă trebuie să sfîrșim, să încheiem în chip demn și la înălțimea unui maestru al epigramei”⁶⁴.

Cît de actual a rămas pînă azi cuvîntul exprimat cu ani în urmă de Ion Gr. Periețeanu că: „volumul său de poezii, de mult epuizat, să fie retipărit, cu adăogirea bucăților inedite, publicate în diferite reviste de la 1911 încoace, precum și savuroasele-i epigrame. Însoțit de o notă critică generală cu referințe bio-bibliografice, volumul ar constitui astfel o întîrziată și așteptată ediție definitivă a operii unui ales.

Căci, era Cincinat Pavelescu, un om plin de seva poeziei eterne și-i ajungea un ciripit, o floare, sau privirea caldă a unei tinere femei, ca harul versului său să i se reverse pe buze, gata împodobit, ca o Minervă pururi renăscîndă a sufletului său neasemuit“.

⁶² Radu D. Rosetti, „Eri”..., Editura Universul, S.A., București, pag. 225—226.

⁶³ „Universul”, Anul al 55-lea, nr. 245, vineri 9 sept. 1938.

⁶⁴ D. Panaitescu-Perpessicius, „Mențiuni critice”, Seria I, Ed. Literară a Casei Școalelor, Buc. 1928, p. 152—155.

